

Handläggare
Malin Torberger
Telefon: 08-508 25 162
Marie Haesert
Telefon: 08-508 25 086**Till**
Socialnämnden
2022-05-24

Lägesrapport om fem uppdrag inom våldsområdet

April 2022

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner lägesrapporten om fem uppdrag inom våldsområdet i april 2022

Fredrik Jurdell
SocialdirektörVeronica Wolgast Carstorp
Biträdande förvaltningschef

Sammanfattning

Socialförvaltningen lämnar en lägesrapport avseende fem uppdrag inom våldsområdet 2022. Uppdragen rör upptäckt av våld genom användande av FREDAs kortfrågor, stöd till barn, unga och vuxna som utsatts för våld samt implementeringen av stadens handlingsplan för att motverka människohandel och prostitution. Arbete pågår med att ta fram och implementera en rutin för systematisk användning av FREDAs kortfrågor. Stödet till barn som har upplevt våld stärks nu genom att de kan få stöd på stadens fyra relationsvåldscentrum, där medarbetarna har fått utbildning i samtalsmodellen *Trappan* samt tagit fram en mall vid namn *Här och nu-samtal*. Även Stödcentrum är en viktig aktör och har som ett av sina prioriterade områden under 2022 våld i ungas nära relationer. Stödet till vuxna våldsutsatta stärks bland annat genom flera utbildningssatsningar, både brett i socialtjänsten och specifikt till relationsvårdsteamerna, exempelvis i att använda riskbedömningsmetoden *Patriark* och i att motivera våldsutövare att söka stöd för att förändra sitt beteende. Samverkan sker mellan förvaltningen och SHIS Bostäder respektive förtursenheten vid Bostadsförmedlingen i syfte att våldsutsatta ska få hjälp till stadigvarande boende. Spridning och implementering av

handlingsplanen för att motverka människohandel och prostitution pågår. Planen innehåller bland annat kunskapshöjande insatser och aktiviteter som syftar till att stärka samverkan. Förebyggande arbete nämns som en viktig komponent. I slutet av rapporten nämns ett antal exempel på nationellt arbete inom området som förvaltningen kommer att följa i närtid.

Bakgrund

I Stockholms stads budget för 2022 finns ett flertal uppdrag till socialnämnden inom områdena våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution, människohandel för sexuella ändamål och sexuellt våld oberoende relation. Socialförvaltningen lämnar nu en lägesrapport för fem av ärendena i maj 2022, se bilaga.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom socialförvaltningens avdelning för stadsövergripande sociala frågor och socialtjänstavdelning. Ärendet har behandlats i förvaltningsgrupp den 18 maj 2022. Rådet för funktionshinderfrågor har haft möjlighet att behandla ärendet den 19 maj 2022.

Ärendet

Förvaltningen fick i budget för 2022 ett antal uppdrag som rör arbetet mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution, människohandel för sexuella ändamål och sexuellt våld oberoende relation. De följande fem redovisas i en lägesrapport till socialnämnden:

- *Socialnämnden ska stötta brottsutsatta och vittnen, och då särskilt vuxna och barn som är eller har varit utsatta för våld av närstående eller övergrepp i rättssak.*
- *Socialnämnden ska tillsammans med stadsdelsnämnderna stärka arbetet med att erbjuda adekvat stöd och hjälp till personer som har blivit utsatta för våld och bland annat sexuellt våld, oavsett förövare.*
- *Socialnämnden ska ta fram och implementera rutiner för ett systematiskt användande av FREDA-kortfrågor¹ i syfte att upptäcka våldsutsatta och våldsutövare.*
- *Socialnämnden ska fortsätta utveckla stödinsatser vid placering av hotade/våldsutsatta barn och vuxna på*

¹ FREDA-kortfrågor är en standardiserad bedömningsmetod för att fråga om våldsutsatthet i enskilda ärenden, framtaget av Socialstyrelsen. Målgruppen är vuxna våldsutsatta i nära relation.

skyddade boenden, liksom stödet till barn, unga och vuxna efter avslutad placering.

- *Socialnämnden ska implementera handlingsplanen mot människohandel med särskilt fokus på handel med barn och handel för sexuella ändamål.*

I avsnittet ”Bakgrund” i rapporten nämns Stockholms stads program mot våld i nära relation, hedersvåld och förtryck, prostitution, människohandel för sexuella ändamål och sexuellt våld oberoende relation 2021-2025 och dess funktion som ett stöd för ett långsiktigt arbete mot våld och en ram för utvecklingsarbetet. Uppdragen som redovisas i rapporten går alla att koppla till programmet.

Lägesrapporten har delats in i avsnitten ”Upptäcka våld”, ”Stöd till våldsutsatta” och ”Implementering av stadens handlingsplan för att motverka människohandel och prostitution”. Nedan redovisas de stora dragen i rapporten. Av utrymmesskäl används främst begreppet ”våld” och då avses alla de ovan nämnda formerna av våld.

Att upptäcka våld

Våld förekommer överallt i samhället och personer utövar och blir utsatta för våld oavsett socioekonomisk status, bakgrund, härkomst och andra bakgrundsfaktorer. Våldsutsatta och våldsutövare finns inom alla verksamhetsområden inom socialtjänsten och därför är det viktigt att kompetens om våld och verktyg för att upptäcka det också finns inom hela socialtjänstområdet. Vissa faktorer, såsom att ha ett missbruk eller psykiatrisk problematik, ökar risken för våldsutsatthet i nära relation.

I detta avsnitt redogörs för uppdraget att ta fram och implementera en rutin för systematiskt användande av FREDa-kortfrågor för att upptäcka våldsutsatta och våldsutövare. Under våren 2022 har förvaltningen bland annat varit i kontakt med juridiska avdelningen för att stämna av kring att använda FREDa-kortfrågor på ett systematiskt sätt inom alla områden som rör vuxna. Diskussioner förs inom förvaltningen kring hur FREDa-kortfrågor kan komplettera de befintliga frågorna om våld som finns i utredningsmanualerna som används inom de olika områdena. Till hösten planerar förvaltningen en utbildning i FREDa-kortfrågor.

Stöd till våldsutsatta

I detta avsnitt redogörs för vad förvaltningen hittills har gjort inom ramen för uppdraget att stärka arbetet med att ge stöd till våldsutsatta, både i öppenvård och under och efter vistelse på skyddat boende.

Stöd till barn och unga

Barn, unga och föräldrar som har behov av en stöd- eller behandlingsinsats kan beviljas bistånd med stöd av socialtjänstlagen. Stödet kan både riktas direkt till barnet och erbjudas till hela familjen eller till vårdnadshavarna för att indirekt komma barnet till del.

Sedan hösten 2021 tar stadens fyra relationsvårdscentrum (RVC) emot barn som har upplevt våld i familjen. Stödet vid RVC vänder sig till barn vars föräldrar har, eller nyligen har haft, kontakt med RVC. Eftersom vuxna i skyddat boende normalt inte har kontakt med RVC, blir RVC en viktig aktör när det handlar om att erbjuda medföljande barn stöd efter vistelse i skyddat boende.

För att kunna ge barnen ett bra stöd på RVC har alla behandlare i en stor utbildningsinsats under 2021 utbildats i *Trappansamtal*. De barn som lever kvar i en fortsatt instabil och orolig livssituation kan istället erbjudas trygghetsskapande och bekräftande *Här och nu-samtal*, enligt en gemensam mall som tagits fram i samverkan mellan stadens fyra RVC.

I detta avsnitt nämns också Kriscentrums medverkan i ett forskningsprojekt med fokus på användningen av BRA-samtal i samtal med barn i osäkra boendeförhållanden, exempelvis i skyddat boende. BRA-samtal är en modell för att uppmärksamma anhöriga barns rätt till information, råd och stöd.

Ytterligare en aktör för att ge stöd till unga brottsoffer som nämns är Stödcentrum. De erbjuder råd och stöd till ungdomar och deras familjer som utsatts för eller bevittnat brott, exempelvis våld i ungas nära relationer eller övergrepp i rättssak.

Prioriterade målgrupper för Stödcentrum under 2022 är unga som inte har polisanmält sin brottsutsatthet, unga som är utsatta för våld i nära relationer, vittnen till brott samt unga som är utsatta för övergrepp i rättssak. Våren 2022 kommer Stödcentrum att gå ut med en informationskampanj på sociala medier, som riktar sig dels direkt till ungdomar, dels till föräldrar och andra vuxna.

Stöd till vuxna

Arbetet med att stärka stöd till vuxna våldsutsatta pågår på flera olika sätt. Under hösten 2021 och våren 2022 ges en föreläsningdag om våldsutövare och hur socialtjänsten kan informera dem om stöd till förändring samt motivera dem att söka sådant stöd. Föreläsningen riktar sig till myndighetssidan inom alla verksamhetsområden utom våld i nära relation och hedersrelaterat

våld och förtryck, som bedöms ha denna kunskap och behöva kompetensutveckling på mer avancerad nivå.

RVC ger stöd i form av individuella samtal och gruppsamtal till våldsutsatta vuxna. Många klienter lider av psykisk ohälsa och utifrån det pågår en planering hur kompetensen om psykisk ohälsa kan stärkas inom verksamheterna.

I början av året hölls två workshops där den genomförda utvärderingen av RVC² presenterades och diskuterades. I utvärderingen identifierades utvecklingsområden som nu ska följas upp inom förvaltningen och stadsdelsförvaltningarna.

Medarbetare och chefer inom RVT och ungdomsenheterna har erbjudits utbildning i riskbedömningsmetoden Patriark, för våld som sker i en hederskontext, och planen är att erbjuda fler utbildningstillfällen under hösten 2022. Under hösten planeras också att ges utbildning i att använda bedömningsmetoden FREDA-beskrivning och riskbedömningsmetoden FREDA-farlighet, som riktar sig till vuxna personer utsatta för våld i nära relationer.

Förvaltningen har också arbetat kompetenshöjande genom att föreläsa för stadens stadsdelsmammor om vad våld i nära relationer är, liksom för Brottsofferjouren om socialtjänstens stöd till utsatta.

I avsnittet om stöd till vuxna redogörs också för arbetet med att öka användningen av SHIS Bostäder för målgruppen våldsutsatta. Idag sker ett mindre antal remitteringar per år till SHIS *Mellanbo* som är deras boende med stöd riktat till personer med erfarenhet av relationsvåld. Förvaltningen har en nära dialog med SHIS som genomför ett utvecklingsarbete inom våldsområdet.

Förtur för våldsutsatta i den kommunala bostadskön är också en viktig fråga. Förvaltningen har en löpande dialog med förtursenheten på Bostadsförmedlingen, i syfte att utveckla deras kompetens kring våld och att förmedla behov och önskemål mellan stadsdelsförvaltningarna och förtursenheten. Förvaltningen kommer att presentera ett beslutsstöd till förtursenheten i ett PM i juni 2022.

Implementering av stadens handlingsplan för att motverka människohandel och prostitution

I december 2021 fattade socialnämnden beslut om en handlingsplan för att motverka människohandel och prostitution,³ som riktar sig

² *Utvärdering av Relationsvåldscentrum (RVC) i Stockholms stad (2021)*, Eriksson Maria, Bergman Ann-Sofie, Ekström Veronica, Robertsson Karin, Ersta Sköndal Bräcke Högskola och Stockholms stad

³ [Handlingsplan för att motverka människohandel och prostitution](#)

till samtliga verksamhetsområden inom stadens socialtjänst.⁴ Planen syftar bland annat till att öka kunskapen inom socialtjänsten om tecken på och effekter av att någon utnyttjas i människohandel, sugardejting eller prostitution och vilka åtgärder som bör vidtas, och att utveckla samordningen och tydliggöra ansvarsfördelningen mellan olika aktörer.

Handlingsplanen innefattar åtgärdsförslag som rör människohandel för sexuella ändamål, sugardejting och prostitution för både barn och vuxna. Vidare ingår barn och unga som utsätts för människohandel oavsett ändamål.

Implementering av handlingsplanen pågår. Socialförvaltningens ansvariga utredare har spridit information genom nyhetsbrev och olika nätverk i staden, samt tagit fram en introduktionsfilm till intranätet. I planen finns sex utvecklingsområden som har identifierats som viktiga för att förhindra och motverka att personer i Stockholms stad utnyttjas i prostitution och människohandel, och redogörelsen i rapporten är uppdelad efter dem:

1. Kunskapshöjande insatser

I handlingsplanen föreslås ett antal kunskapshöjande insatser, främst i form av webutbildningar, som förvaltningen sprider information om i nätverk, nyhetsbrev med mera.

Regionkoordinatorerna med ansvar för dessa frågor kommer också föreläsa om ämnet.

2. Förebyggande åtgärder

Här nämns *Mentorer i våldsprevention (MVP)*⁵ och *Fritid fri från våld*, som staden arbetar med på olika sätt. En ”Stockholmsmodell” för arbetet med våldsprevention riktat till barn och unga är under utveckling och färdigställs i april. Socialförvaltningen har i samarbete med ungdomsmottagningarna formulerat rutinfrågor om våld som ska ställas på samtliga mottagningar vid det första besöket. Framtagande av ett stödmaterial om unga och vuxna med erfarenhet av sex mot ersättning riktat till medarbetare inom socialtjänsten har påbörjats under våren.

3. Utåtriktat arbete

Det utåtriktade arbetet pågår enligt socialförvaltningens ordinarie uppdrag, i form av uppsökande arbete i samarbete med polismyndighetens människohandelssektion och flera

⁴ Med *socialtjänsten* avses i handlingsplanen de verksamheter i stadens stadsdelsförvaltningar och på socialförvaltningen som arbetar inom ramen för socialtjänstlagen (barn och unga samt vuxna) och inbegriper myndighetsutövning, biståndsbedömda och icke-biståndsbedömda insatser som erbjuds som rådgivning, stöd och service.

⁵ MVP är ett skolbaserat program med fokus på att förebygga mäns och pojkars våld.

lokalpolisområden. Målgruppen är personer som är utnyttjade i sexuell exploatering och prostitution samt de personer som köper sex. Inom ramen för Operation Kvinnofrid ska en regional kampanj genomföras, med syfte att påverka attityder till sexköp och pornografi.

4. Bemötande

I rapporten nämns vikten av ett gott bemötande av personer som har varit utsatta för människohandel och att det finns behov av utbildningar om detta. Två utbildningstillfällen genomfördes i november 2021 och ytterligare två utbildningsdagar planeras. Målgruppen är chefer och medarbetare inom socialtjänsten. SKR har tagit fram den digitala utbildningen *Samtal med barn* som socialförvaltningen har köpt in och spridit till samtliga stadsdelsförvaltningar för att så många som möjligt ska kunna genomgå utbildningen.

5. Stödinsatser

De verksamheter som erbjuder stödinsatser till den specifika målgrupp som handlingsplanen berör är regionkoordinatorer mot prostitution och människohandel, Mikamottagningen, KAST, Stödcentrum, Ungdomsjouren och Barnahus.

Dialog och erfarenhetsutbyte mellan ungdomsmottagningarna och regionkoordinatorerna mot prostitution och människohandel, samt mellan ungdomsmottagningarna och Stiftelsen 1000 möjligheter och Ellencentret pågår.

6. Samverkan och samordning

För att effektivt motverka människohandel och prostitution är samverkan en huvudkomponent. Socialförvaltningen och Polisregion Stockholm har ingått en samverkansöverenskommelse gällande arbetet mot prostitution. I rapporten nämns att utveckling av samverkan även pågår med hälso- och sjukvården, som också är en viktig part i arbetet.

Vidare nämns att kriget i Ukraina har drivit miljoner människor på flykt i Europa och att socialförvaltningen rustar för flyktingmottagandet på flera olika nivåer. Bland annat handlar det om regionkoordinatorernas deltagande i det operativa arbetet och tydliggörande av rutiner för hur ärenden med barn som saknar vårdnadshavare i Sverige ska hanteras.

Nationella uppdrag inom området

I den avslutande delen av rapporten konstateras att arbetet mot våld är komplext och att det behöver ske på många olika arenor. Stadens program mot våld nämns som centralt som struktur för arbetet och

för att konkretisera för nämnder och bolag hur de ska arbeta med frågorna. Vidare nämns några viktiga bidrag till arbetet på nationell nivå som förvaltningen följer under den närmaste framtiden, däribland reformen av insatsen skyddat boende och utredningen för att ta fram ett förslag till en samlad nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck.

Jämställdhetsanalys

Mäns våld mot kvinnor kan ses som den yttersta formen av ojämställdhet. Våldet kan ta sig olika former och de uppdrag som rapporten berör innefattar de flesta av dem: våld i nära relation, hedersvåld, prostitution, människohandel och sexuellt våld oberoende relation. Våld i nära relationer kan utövas av och mot personer av båda könen samt transpersoner, men när det handlar om grovt, och ibland dödligt, fysiskt våld utförs det i den absoluta majoriteten av fallen av en man mot en kvinna. Våldet av män mot kvinnor är också mer systematiskt och upprepat. Våld och förtryck som utförs i en hederskontext är också en produkt av en patriarkal struktur, men innebär även begränsningar och kontroll av pojkar och unga män, och transpersoner kan drabbas hårt. Majoriteten av dem som utsätts för allvarligt förtryck och våld i en hederskontext är dock flickor och kvinnor.

Olika studier visar olika resultat när det handlar om vilka som har erfarenhet av att ta emot ersättning för sexuella tjänster. I en befolkningsstudie genomförd av Folkhälsomyndigheten 2017 svarade 1,5 procent av kvinnorna och 1 procent av männen att de tagit emot ersättning⁶, medan andra studier⁷ visar att fler män än kvinnor uppgett att de tagit emot ersättning. Den absoluta majoriteten av de som köper sex är män.⁸

Av de offer för människohandel för sexuella ändamål som kommit i kontakt med polisen i Sverige sedan 1999 är alla flickor och kvinnor mellan 13 och 45 år.⁹

Enligt studien ”Våld och hälsa” från Nationellt Centrum för kvinnofrid (NCK) vid Uppsala universitet, 2014, hade 20 procent av kvinnor över 18 år erfarenhet av sexuellt våld och 5 procent av männen. Brottsförebyggande rådet (Brå) visar i en annan studie att

⁶ [Våld mot kvinnor i prostitution - Nationellt centrum för kvinnofrid \(NCK\) - Uppsala universitet \(uu.se\)](#)

⁷ Sex mot ersättning. Utbildningsmaterial om stöd och hjälp till vuxna (2015) Socialstyrelsen

⁸ [Våld mot kvinnor i prostitution - Nationellt centrum för kvinnofrid \(NCK\) - Uppsala universitet \(uu.se\)](#)

⁹ Människohandel för sexuella och andra ändamål. Lägesrapport 22 (2021), Polismyndigheten

99 procent av förövarna vid sexuellt våld mot flickor och kvinnor var män, och 83 procent vid sexuellt våld mot pojkar och män.¹⁰

Sammanfattningsvis kan konstateras att våld i de former som fokuseras i rapporten i mycket stor utsträckning utförs av män mot flickor och kvinnor. Det gör det till en tydlig jämställdhetsfråga och arbetet mot våld som redogörs för i rapporten, för att motverka våldet och förtrycket, är således ett viktigt jämställdhetsarbete.

Barnrättsperspektiv

Samtliga uppdrag som beskrivs i rapporten involverar barn på olika sätt. Barn är särskilt sårbara för utnyttjanden av skilda slag, bland annat på grund av sin beroendeställning gentemot vuxna. Enligt barnkonventionen som idag är svensk lag har alla barn rätt till liv, överlevnad och utveckling, samt skydd mot alla typer av våld, övergrepp och utnyttjande. Det är väsentligt att personer som jobbar inom socialtjänstens verksamheter har kunskap om tecken på att ett barn utsätts för, eller bevittnar våld och att det finns tillgång till rätt stöd och en sammanhållen utredningskedja. När information eller misstanke om att barn utsätts för våld eller exploateras i människohandel och prostitution kommer till socialtjänstens kännedom måste vuxenvärlden omedelbart agera för att förhindra att barnet far illa, och se till att dess rättigheter beaktas. Att sprida kunskap om våld, möjliggöra tidig upptäckt, erbjuda ett bra bemötande, öka samverkan mellan olika aktörer samt utveckla stödet till utsatta barn är prioriterat i de uppdrag som rapporten tar upp, och kommer fortsatt vara fokus under året.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen föreslår att nämnden godkänner lägesrapporten om fem uppdrag inom våldsområdet 2022.

Bilaga

1. Lägesrapport om fem uppdrag inom våldsområdet i april 2022.